

Karakteristike izvanobiteljskog odgoja i obrazovanja u ranom djetinjstvu

Galijan, Martina

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Teacher Education / Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:147:356211>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-07-18**

Repository / Repozitorij:

[University of Zagreb Faculty of Teacher Education - Digital repository](#)

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**MARTINA GALIJAN
ZAVRŠNI RAD**

**KARAKTERISTIKE IZVANOBITELJSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA U RANOM DJETINJSTVU**

Zagreb, rujan 2020.

**SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
UČITELJSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ODGOJITELJSKI STUDIJ**

**MARTINA GALIJAN
ZAVRŠNI RAD**

**KARAKTERISTIKE IZVANOBITELJSKOG ODGOJA I
OBRAZOVANJA U RANOM DJETINJSTVU**

**Mentor rada:
doc.dr.sc. Adrijana Višnjic Jevtic**

Zagreb, rujan 2020.

SADRŽAJ

1. UVOD	1
2. ODGOJ	2
3. VAŽNOST ODGOJNE SREDINE	5
4. ZAKONSKI OKVIR IZVANOBITELJSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA	7
4.1. Ustav Republike Hrvatske	7
4.2. Obiteljski zakon	8
4.2.1. Mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu	9
4.2.2. Žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji	9
4.2.3. Mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti suda	10
4.3. Zakon o socijalnoj skrbi	12
4.3.1. Centar za socijalnu skrb	12
5. UDOMITELJSTVO	14
5.1. Zakon o udomiteljstvu	15
5.1.1. Načela udomiteljstva	15
5.1.2. Vrste udomiteljstva	16
5.1.3. Uvjeti za obavljanje udomiteljstva	17
5.1.4. Smještaj korisnika	18
5.1.5. Postupak za dobivanje dozvole obavljanja udomiteljstva	18
5.1.6. Prava i obveze udomitelja	19
5.1.8. Značaj udomiteljske obitelji za dijete	20
6. POSVOJENJE	21
6.1. Pretpostavke za posvojenje na strani djeteta	21
6.2. Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja	22
6.3. Postupak posvojenja	22
7. OBLICI ZBRINJAVANJA DJECE BEZ ODGOVARAJUĆE RODITELJSKE SKRBI	24
8. TEŠKOĆE IZVANOBITELJSKOG ODGOJA	26
8.1. Teškoće izvanobiteljskog odgoja za djecu	26
8.2. Teškoće izvanobiteljskog odgoja za udomitelje i posvojitelje	27
9. ZAKLJUČAK	28
10. LITERATURA	29

SAŽETAK

Obitelj je osnovna društvena jedinica te je poželjno da dijete živi, razvija se i odrasta u svojoj obitelji i uz svoje srodnike. U njoj bi svako dijete trebalo osjetiti sigurnost, ljubav, potporu i privrženost te ostvariti prve socijalne kontakte i stvoriti temelje za one buduće.

Unatoč tome postoje situacije kada djeci to nije omogućeno i kada se djeca izdvajaju iz svojih obitelji. U ovom radu će se detaljno pojasniti procesi i zakonski okviri za izdvajanje djeteta iz njegove obitelji u posvojiteljske i udomiteljske obitelji ili u domove različitih vrsta. Poblize će se objasniti ustanove zadužene za pokretanje postupka izdvajanja i zbrinjavanja djece. Osim toga, u ovom radu će se iznijeti važnost obiteljskog okruženja, ali i djetetove okoline te teškoće s kojima se svi navedeni susreću kroz institute udomiteljstva i posvojenja.

KLJUČNE RIJEČI: obitelj, zakonski okviri, udomiteljstvo, posvojenje, domovi

SUMMARY

The family is the basic social community and it is the most desirable environment in which a child lives, develops, and grows up surrounded by relatives. Within, every child should feel safe, loved, supported, engaged, and also to assure to make the first social contacts with others and to develop the foundations for the future ones.

Nevertheless, there are situations present when children are not provided with this kind of surroundings and when they are separated from their families. This thesis will explain the processes and legal frameworks of separating a child from his family into adoptive and foster families, as well more deeper insight of different types of foster homes which need to assure healthier environment. Institutions in charge of initiating the procedure of separation and care of children will be explained in more details, besides, this thesis will highlight the importance of the family environment, but also the child's needs and the difficulties that all of them face through the institutions of foster care and adoption.

Key words: family, legal frameworks, foster care, adoption, orphanage

1. UVOD

Kako nekada, tako se i danas institucija obitelji smatra najvažnijom društvenom institucijom i osnovnom društvenom jedinicom, bez obzira na njenu promjenjivost u vremenu i prostoru koju možemo vidjeti kroz razne nove vrste struktura u kojima se javlja.

Obiteljski život se drastično promijenio što je vidljivo kroz sve veći broj razvoda brakova, jednočlanih kućanstava (samohrani roditelji) i izvanbračnih zajednica u raznim kombinacijama, a sve to upućuje na raspad tradicionalne obitelji koju čine oba roditelja i djeca.

Obitelj je osnovna društvena jedinica jer u njoj djeca stiču prva osnovna znanja i navike koje direktno ili indirektno uče od roditelja. Osim odgoja, obitelj je mjesto gdje dijete dobiva ljubav, brigu, sigurnost, pažnju što je pak temelj za njihov uspješan cjeloviti razvoj – kognitivni, tjelesno-motorički, emocionalni, jezični, socijalni.

Kada djetetu nisu pruženi osnovni uvjeti i zaštita, tada nastupa posebna zaštita države i to putem mjera i intervencija koje poduzimaju centri za socijalnu skrb te je najčešće riječ o izvanobiteljskom odgoju (bilo kao privremeni oblik ili stalni) kao najboljoj mjeri da se zaštiti dijete i njegov život.

Obiteljski zakon Republike Hrvatske u članku 1. navodi kako u svojoj nadležnosti uređuje odnose između roditelja i djece, mjere za zaštitu prava i dobrobiti djeteta, posvojenje, skrbništvo, uzdržavanje te postupke u vezi obiteljskih odnosa i skrbništva.

2. ODGOJ

Gudjons (1994) , odgoj definira kao radnje kojima ljudi pokušavaju unaprijediti osobnost drugih ljudi u bilo kojem pogledu. Odgoj je jedan od najbitnijih faktora u razvoju djeteta na njegovom putu odrastanja. To je proces u kojem se izgrađuje i oblikuje ljudsko biće uz sudjelovanje brojnih čimbenika. Ono obuhvaća vrijednosti, stavove, uvjerenja odnosno oblikovanje i izgradnju ličnosti i karaktera (Družinec, 2016).

Najvažniji čimbenik u odgoju djeteta je obitelj pošto su roditelji primarni odgojitelji, no važan je i utjecaj okoline. Obitelj prenosi na dijete vlastite vrijednosti poput stavova, navika te neke osnovne ljudske i kulturne vrijednosti, ali prenosi i vrijednosti okoline u kojoj žive. Slunjski (2008) navodi kako dijete aktivno, u suradnji s drugima konstruira svoja znanja. Dijete uči oponašajući osobe iz svoje okoline te mu one predstavljaju uzor, model kako se ponašati i kako reagirati u određenim situacijama. Osim prenošenja vrijednosti i stavova, odgoj podrazumijeva ljubav, podršku, toplinu, sigurnost uz kontrolu u obliku roditeljskih nekih očekivanja i primjerenog nadzora. To se pak može manifestirati od potpune i pretjerane kontrole pa do zanemarivanja. Roditelji često svoje ponašanje i odgojne metode temelje na vlastitim iskustvima stečenim u interakciji sa svojom obitelji i okolinom projicirajući na svoju djecu, a sve to uz genetiku itekako oblikuje dječju ličnost. Vrijednosti koje roditelj poštuje i ciljevi koje želi ostvariti u odgoju svoje djece su temelj odgojnom stilu, koji pak utječe na obiteljsku „atmosferu“ i te vrijednosti su vidljive kroz razinu kontrole djeteta i emocionalnost. Tako s obzirom na ta dva čimbenika razlikuju se četiri odgojna stila: autoritativni, autoritarni, permisivni i indiferentni.

Autoritativni stil čini visoka razina emocionalne topline prema djetetu u kombinaciji sa čvrstom kontrolom što znači da roditelji imaju očekivanja primjerena dobi djeteta i da imaju kontrolu nad nepoželjnim ponašanjem, ali uz podršku i ljubav.

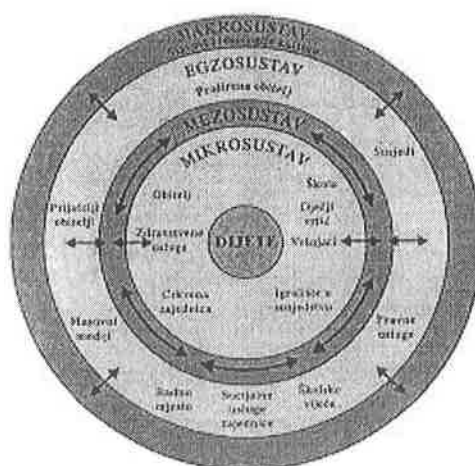
Autoritaran stil čini visoka razina kontrole uz nisku razinu ljubavi i podrške i takav stil se temelji na odnosu nadređenosti i podređenosti jer su roditelji prvenstveno usmjereni na postavljanje granica djetetu.

Permisivni stil podrazumijeva emocionalnost, ali uz slabu ili nepostojeću kontrolu postavljanja granica kod djetetovog ponašanja.

Indiferentan stil se naziva još i zanemarujućim odgojnim stilom jer se odnosi na slabu kontrolu uz emocionalnu hladnoću i nezainteresiranost roditelja

Vukasović (2001) navodi kako se odgoj dijeli s obzirom na četiri kriterija. Prvi kriterij se odnosi na bitne sastavnice čovjeka kao što su tjelesni odgoj, intelektualni odgoj, moralni, estetski i radni odgoj. Drugi kriterij s obzirom na dob – predškolski, školski, visokoškolski i odgoj odraslih. Treći kriterij prema tome gdje se odvija odgojna djelatnost pa tako imamo odgoj u obitelji, domski odgoj, vjerski, specijalni, u proizvodnim uvjetima i odgoj u slobodnom vremenu. Dok četvrti kriterij je vremenski – odgoj u prošlosti, odgoj u sadašnjosti tj. suvremeni odgoj te odgoj budućnosti.

Utjecaj ovih čimbenika spominje i Urie Bronfenbrenner (1979) u svojoj *Teoriji ekoloških sustava*. On smatra da dijete i njegova okolina neprekidno utječu jedno na drugo. Tako navodi postojanje sveukupnog ekosustava koji čine mikrosustav (okolina koja je najbliža djetetu: obitelj, škola, vrtić, vršnjaci, crkvena zajednica), mezosustav (sustav koji povezuje više djetetovih mikrosustava npr. roditelji i odgojitelji), egzosustav (djetetovo socijalno okruženje u kojem ono neposredno sudjeluje npr. lokalna vlast) i makrosustav (kultura u kojoj dijete živi odnosno država i društvene ideologije uz kulturne vrijednosti), a svi ti sustavi su povezani kronosustavom (označava promjene tijekom vremena).

Slika 1. Bronfenbrennerov ekološki model okoline

(izvor: Vasta, Haith, Miller, 2005, 61)

Osim sudjelovanja brojnih čimbenika, kompleksnost odgoja i obrazovanja čini nepredvidivost i nesigurnost suvremenog života. Radi toga je iznimno bitna angažiranost cjelokupnog društva i navedenih čimbenika koji okružuju dijete, njihova suradnja kako bi odgojno-obrazovni proces bio uspješan, kako bih se pojedinca razvilo do njegovih punih potencijala, ali i omogućilo funkcioniranje u društvu jer u suprotnome, u nedostatku suradnje i brige dolazi do negativnih utjecaja i posljedica koje su itekako štetne što predstavlja oblik zanemarivanja dječjih potreba od strane nadležnih institucija, ali i društva u cjelosti.

Briga za dijete i njegov odgoj je temeljna dužnost pojedinca, institucija, ali i cijelog društva te ona ne smije ovisiti o gospodarskim ili političkim promjenama već mora biti konstantna, kvalitetna i učinkovita (UNICEF, 2010).

3. VAŽNOST ODGOJNE SREDINE

Pedagoška enciklopedija (1989, str. 219) navodi: „Obitelj je društvena grupa povijesno promjenjivog oblika u čijim se okvirima odvija proces reprodukcije društvenih individua, proces prirodne reprodukcije koji podrazumijeva rađanje, odrastanje i umiranje ljudskih individua te proces njihove društveno – kulturne reprodukcije, koji se odvija kroz procese socijalizacije, individualizacije i zaštite psihosocijalne stabilnosti i integriteta odraslih pojedinaca.“

Biketa Caktaš i Ivanušec (2011) smatraju kako je obitelj prirodna cjelina u kojoj čovjek živi i za koju je vezan od svog rođenja pa do smrti te osim toga djeluje snažno na djetetove emocije i razvijanje međuljudskih odnosa.

Prema Pršlja (2016) postoje tri univerzalne karakteristike obitelji, a to su da je obitelj zajednica spolova i djece koja nastaju iz te veze (ali i posvojena djeca), obitelj je primarna zajednica koja razvija ličnost djeteta, ali i zajednica koja osigurava psiho-socijalnu povezanost svojih članova. Osim toga dijete je bespomoćno i potrebna mu je pomoć i podrška koju mu pružaju roditelji ili adekvatni skrbnici kroz mnogo razumijevanja, upornosti, strpljenja, empatije, odricanja i ljubavi. Kada toga nema dijete raste u zanemarujućoj okolini, ne dobiva sve ono što mu je potrebno za zdrav i cjelovit razvoj te se razvijaju negativne emocije, agresivnost, povlačenje u sebe i nesposobnost doživljavanja ljubavi (Starč i sur., 2004).

Roditeljstvo je zahtjevna životna uloga i predstavlja životni izazov čiji je ishod neizvjestan, a uključuje upotrebu raznih znanja, iskustva i metoda u skrbi i odgoju (Ljubetić, 2007).

Pod pojmom roditelja se misli na oca ili majku, koji s djetetom mogu biti povezani biološki što znači da dijete nosi njihov genetski materijal te da nasljeđuje psihičke i fizičke osobine ili se misli na one osobe koje nisu biološki, krvno povezane s djetetom već mu pružaju skrb, brigu, odgoj i ljubav što je zadaća svakog roditelja. Osim toga, danas postoji i „para-roditeljstvo“ koje zapravo znači da pojedinac trajno ili privremeno pomaže roditeljima, obiteljima koji se nalaze u problematičnim situacijama i teško se nose sa njima, a ne mogu pak računati na pomoć rodbine (Barković, 2019, prema Ljubetić, 2007). Roditelji su oni koji pomažu djetetu da se razvije u zdravu, sretnu i zadovoljnu odraslu osobu.

Ovisno o tome kako roditelji ili skrbnici doživljavaju dijete i reagiraju na njegove potrebe razvijaju se i dva tipa privrženosti: siguran ili nesiguran tip privrženosti. Prema teoriji

privrženosti koju je razvijao John Bowlby, stvaranje ranih veza i kvalitetne brige još u dojenačkoj dobi predstavlja temelj za daljnje funkcioniranje pojedinca i općenito formiranje privrženog ponašanja (Ajduković, Kregar Orešković, Laklija, 2007). Kod sigurne privrženosti dijete osjeća ljubav i sigurnost, a kod nesigurnog tipa odbijanje, nedostupnost i hladnoću.

Iskustvo pozitivne privrženosti odnosno sigurne privrženosti stvara temelje za osobnu i djelotvornu emocionalnu regulaciju, razvoj pozitivne slike o sebi i drugima, istraživanje okoline, razvoj empatije i sposobnosti brige za druge te stvaranje bliskih odnosa (Ajduković i sur., 2007., prema Bowlby 1973.).

Osim obitelji i roditelja, utjecaj na djetetov odgoj imaju i odgojno-obrazovne ustanove: ustanove za predškolski odgoj, dječji domovi, odgojno-popravni domovi. One svojim programima i djelatnošću pridonose ostvarivanju društveno proklamirane odgojne svrhe te ciljeva i zadaća odgoja (Hrvatska enciklopedija, 2020). Njihova zadaća je omogućiti razvoj djeteta u punopravnog i kompetentnog člana društva, ali i da usvaji društvene norme, stavove, vrijednosti društva i demokratskog djelovanja u njemu (Asocijacija za kulturu, obrazovanje i sport, 2017). Uz navedeno, odgojno-obrazovne ustanove uče i pokazuju kako se društvo ne sastoji samo od roditelja i rođaka već da je dijete pojedinac odnosno jedan od mnogih stoga dijete formira svoj vlastiti identitet, ali i zajednički identitet grupe.

Govoreći o obitelji sa raznih aspekata bilo da je riječ o biološkoj ili socijalnoj obitelji ili možda obitelji u kojoj dijete ima samo jednog roditelja ili je privremeno udaljeno iz obitelji, ono što je bitno za razvoj djeteta u jednu zadovoljnu, zdravu i samostalnu osobu je osjećaj koji pruža obitelj ili sredina u kojoj se nalazi. Što znači da osjećaj ljubavi, sigurnosti, pripadanja, razumijevanja ne mora dolaziti samo od bioloških roditelja već i u udomiteljskim obiteljima ili domovima obiteljskog tipa koji imaju društvene i odgojne funkciju.

4. ZAKONSKI OKVIR IZVANOBITELJSKOG ODGOJA I OBRAZOVANJA

U Republici Hrvatskoj su na snazi pravne osnove na temelju kojih su utvrđena prava djeteta, njegova zaštita u pojedinim situacijama u obliku izdvajanja iz njegova primarna okruženja – obitelji, a to su Ustav Republike Hrvatske (2014), Obiteljski zakon (2019), Zakon o socijalnoj skrbi (2020), Zakon o udomiteljstvu (2018).

Osim navedenih važećih zakona iz područja obiteljsko pravne zaštite, Republika Hrvatska je i potpisnica određenih međunarodnih ugovora. Tako najveći značaj i utjecaj ima Opća deklaracija o ljudskim pravima (1948), kao prvo javno definiranje građanskih, političkih, ekonomskih, socijalnih i kulturnih prava čime zauzima najvažnije mjesto u afirmaciji ljudskih prava općenito, stječe moralnu vrijednost i postavlja temelje suvremenih ustava i zakona (Čubelić, 1994).

Prvi dokument koji regulira isključivo prava djeteta je Deklaracija Lige naroda „Opća prava djeteta“ (1924), koji je postavio temelje za kasnije dokumente u području zaštite prava djece. Sljedeći iznimno bitan međunarodni dokument koji je donesen na Općoj skupštini Ujedinjenih naroda je Deklaracija o pravima djeteta (1959). Nakon toga je donesen prvi dokument Konvencija o pravima djeteta (1989) u kojem se dijete smatra subjektom kojemu ne treba samo posebna zaštita već ima i određena prava.

4.1. Ustav Republike Hrvatske

Ustav kao temeljni pravni akt s najvišom pravnom snagom određuje najviše vrednote poretka Republike Hrvatske. Među te vrednote i osobitu zaštitu države spada obitelj. Kroz nekoliko članaka se mogu vidjeti osnovne zakonodavne postavke na kojima se temelje ostali zakonski akti. Tako članak 63. Ustava propisuje kako država štiti materinstvo, djecu i mladež te stvara socijalne, kulturne, odgojne, materijalne i druge uvjete kojima se promiče ostvarivanje prava na dostojan život.

Članak 64. navodi kako su roditelji dužni brinuti o djeci, da tjelesno i duševno oštećeno i socijalno zapušteno dijete ima pravo na osobitu njegu, obrazovanje skrb, ali i kako država osobitu skrb posvećuje maloljetnicima bez roditelja i onima za koje se ne brinu roditelji.

Članak 65. navodi kako je dužnost svih štiti djecu i nemoćne osobe.

4.2. Obiteljski zakon

Na temelju Konvencije o pravima djeteta (1989) se koristi izraz „najbolji interes djeteta“¹ što se pak u hrvatskom zakonodavstvu navodi kao načelo zaštite i prava djeteta (Čop i Svalina, 2015).

Obiteljski zakon (u daljnjem tekstu: ObZ, 2019) se temelji na načelu prvenstvene zaštite dobrobiti i prava djeteta što znači da sudovi i javnopravna tijela koja vode postupke u kojima se izravno ili neizravno odlučuje o pravima djeteta moraju ponajprije štiti prava djeteta i njegova dobrobit (čl. 5.), da roditelji imaju prvenstveno pravo da skrbe o djetetu (čl. 6.), no da su mjere kojima se zadire u obiteljski život prihvatljive samo ako su nužne (čl. 7.).

U članku 91. je definirana roditeljska skrb kao odgovornosti, dužnosti i prava roditelja u svrhu zaštite i promicanja djetetovih osobnih i imovinskih prava te dobrobiti koji su roditelji dužni ostvarivati u skladu s djetetovim razvojnim potrebama i mogućnostima, no kada dođe do povrede navedenih odgovornosti i dužnosti tada nastupaju mjere za zaštitu samog djeteta što je vidljivo kroz članak 123., koji navodi kako sud može iznimno ograničiti ili zabraniti pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom (na određeno ili neodređeno vrijeme), ako bi to bilo nužno radi zaštite dobrobiti djeteta (postupak može biti pokrenut na prijedlog djeteta, roditelja ili centra za socijalnu skrb) i to onom mjerom kojom se najmanje ograničava pravo roditelja na ostvarivanje skrbi o djetetu, ako je takvom mjerom moguće zaštititi prava i dobrobit djeteta (čl. 128.). Stoga CZSS može radi zaštite i dobrobiti djeteta odrediti neku od mjera: mjeru stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu, žurnu mjeru izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji ili mjeru intenzivne stručne pomoći i nadzora nad ostvarivanjem skrbi.

¹ Konvencija o pravima djeteta čl. 3.:” 1. U svim akcijama koje u svezi s djecom poduzimaju javne ili privatne ustanove socijalne skrbi, sudovi, državna uprava ili zakonodavna tijela, mora se prvenstveno voditi računa o interesima djeteta. 2. Države stranke obvezuju se da će odgovarajućim zakonodavnim i upravnim mjerama djetetu osigurati zaštitu i skrb kakva je prijeko potrebna za njegovu dobrobit, uzimajući u obzir prava i dužnosti njegovih roditelja, zakonskih skrbnika ili drugih osoba koje su za nj zakonski odgovorne. 3. ...”

4.2.1. Mjera stručne pomoći i potpore u ostvarivanju skrbi o djetetu

Prema članku 140. ova mjera se donosi kada CZSS utvrdi da roditelji nisu u stanju samostalno ostvarivati roditeljsku skrb u cjelosti ili djelomično zbog okolnosti na strani roditelja ili na strani djeteta, pri čemu je ugrožen razvoj djeteta. Ova mjera se izriče samo ako djetetovo zdravlje i život u obitelji nisu ugroženi. Rješenje o takvoj mjeri mora sadržavati svrhu određivanja mjere, vrijeme njenog trajanja, osobno ime voditelja mjere te upozorenje o pravnim posljedicama u slučaju nesuradnje (čl. 141.). Na temelju tog rješenja, koje može sadržavati upućivanje djeteta u dom za djecu ili udomiteljsku obitelj vikendom, u poludnevni ili cjelodnevni boravak, se izrađuje individualni plan i program provođenja mjere.

Imenovani voditelj mjere je dužan pružati potporu obitelji s obzirom na rješenje i jednom mjesečno dostavljati izvješće o provedbi danih mjera CZSS. Ako se ustanovi da roditelji nisu bili pokazali spremnost na suradnju ili ako završno izvješće pokaže da nema napretka niti nakon provedene mjere, onda CZSS predlaže sudu određivanje druge mjere radi zaštite dobrobiti djeteta. Bitno je naglasiti kako CZSS prati razvoj obiteljskih prilika (i nakon prestanka mjere) te da je dužan prije isteka godine dana od dana prestanka dodjeljene mjere ponovno procijeniti obiteljsku situaciju i sastaviti o tome izvješće.

4.2.2. Žurna mjera izdvajanja i smještaja djeteta izvan obitelji

Obiteljski zakon u članku 129. navodi osnovne uvjete mjere izdvajanja djeteta u obitelji:

- (1) „Izdvajanje djeteta iz obitelji određuje se samo ako niti jednom blažom mjerom nije moguće zaštititi prava i dobrobit djeteta.“
- (2) „Pod izdvajanjem djeteta iz obitelji podrazumijeva se svaka mjera na temelju koje se dijete izdvaja iz obitelji i smješta kod druge osobe koja zadovoljava pretpostavke skrbnika, u udomiteljsku obitelj, u ustanovu socijalne skrbi ili kod druge fizičke ili pravne osobe koja obavlja djelatnost socijalne skrbi.“
- (3) „Svrha izdvajanja djeteta iz obitelji mora biti zaštita djetetova života, zdravlja i razvoja, osiguravanje primjerene skrbi o djetetu izvan obitelji i stvaranje uvjeta za djetetov povratak u obitelj, odnosno priprema drugog trajnog oblika skrbi o djetetu.“
- (4) „Izdvajanje djeteta iz obitelji ne smije trajati dulje negoli je to nužno da bi se zaštitila prava i dobrobit djeteta.“

(5) „Mjera izdvajanja djeteta iz obitelji mora biti redovito preispitivana, a roditelji imaju pravo na pomoć i potporu da bi se uklonili uzroci izdvajanja i dijete vratilo u obitelj u skladu s njegovom dobrobiti.“ (ObZ, članak 129., 2019)

Navedena mjera znači prestanak zajedničkog života djeteta i roditelja stoga odluka stručnjaka o tome nije jednostavna i podrazumijeva odlučivanje o brojnim pitanjima kao što su odabir pravog trenutka izdvajanja djeteta iz obitelji, odabir najboljeg tipa smještaja za dijete te eventualno prestanak primjene mjere i vraćanje djeteta u obitelj ili primjena mjere lišenja roditeljske skrbi (Ajduković, 2004).

Primjenjivanje mjere ne znači samo provođenje zakona te da briga oko djeteta prestaje pokretanjem postupka i donošenjem odluke već pružanje konstantne i pravodobne pomoći djetetu uz pomoć stručnjaka iz centara za socijalnu skrb (u daljnjem tekstu: CZSS).

Sudski postupak započinje po službenoj dužnosti, na temelju prijedloga centra za socijalnu skrb, no prema članku 132. (stavak 1) svatko je dužan prijaviti centru za socijalnu skrb povredu djetetovih osobnih prava što podrazumijeva tjelesno ili mentalno nasilje, spolne zlouporebe, zanemarivanje ili nehajno postupanje, zlostavljanje ili izrabljivanje djeteta.

Prema drugom stavku navedenog članka, CZSS kada zaprimi prijavu dužan je odmah ispitati slučaj i poduzeti mjere kako bi zaštitio dijete te o tome obavijestiti podnositelja prijave i ako se utvrdi opasnost za život, zdravlje ili dobrobit djeteta te da se ono može zaštititi samo izdvajanjem djeteta iz neposrednog okruženja, CZSS odlučuje o žurnom izdvajanju djeteta od roditelja ili druge osobe kod koje se dijete nalazi (čl. 135.)

Kada dođe do takvog rješenja, o takvom žurnom izdvajanj, ono se donosi upravnim postupkom CZSS, koji je dužan pak u roku od sedamdeset i dva sata od oduzimanja djeteta dostaviti sudu prijedlog da u izvanparničnom postupku donese rješenje o privremenom povjeravanju skrbi djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji, ustanovi socijalne skrbi. Žurna mjera izdvajanja djeteta iz njegove obitelji može trajati najdulje petnaest dana od dana kada je dijete oduzeto, a sud o tom prijedlogu mora odlučiti u roku od deset dana od dana kada je pokrenut postupak (čl. 138.).

4.2.3. Mjere za zaštitu osobnih prava i dobrobiti djeteta u nadležnosti suda

Prema članku 149. sud može radi zaštite djeteta odrediti: privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi; zabranu približavanja djetetu; oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu drugoj

osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi; povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi te lišenje prava na roditeljsku skrb.

Prva mjera, odnosno privremeno povjeravanje djeteta drugoj osobi, udomiteljskoj obitelji ili ustanovi socijalne skrbi se primjenjuje na prijedlog djeteta, roditelja ili CZSS kada je dijete već prethodno žurno izdvojeno ili ako je utvrđena opasnost za život i zdravlje djeteta, a u tijeku je planiranje druge mjere zaštite. U ovom slučaju se odlučuje o pitanjima poput smještaja djeteta, ostvarivanju kontakta s djetetom (o nadzoru ili zabrani što pak ovisi o okolnostima slučaja). Bez obzira što više ne žive zajedno, roditelji imaju sva prava i dužnosti u ostvarivanju svoje roditeljske skrbi, ali na temelju sudske odluke odnosno na način koji je sud odredio.

Druga mjera, zabrana prilasku djeteta može biti određena samo sudskim rješenjem te provjeru poštuje li se ta mjera i donešena sudska odluka izvršavaju policijski službenici za mladež, a koji su nadležni s obzirom na mjesto gdje se dijete nalazi. (čl. 154.)

Treća mjera, oduzimanje prava na stanovanje s djetetom i povjeravanje svakodnevne skrbi o djetetu se izriče na temelju procjene CZSS da djetetu ostankom ili povratkom u obitelj prijete opasnost za njegov život, zdravlje i razvoj, ali i kada se nisu dogodile nikakve promjene u postupanju roditelja iz prethodno određenih mjera. Nakon toga započinje sudski postupak radi nadomještanja pristanka za posvojenje djeteta, odnosno postupka radi lišenja prava na roditeljsku skrb te imenovanje skrbnika (čl. 158). Moguće je i da sud ukine mjeru u slučaju da CZSS utvrdi kako nema razloga za nastavkom provođenja mjere. Daljnja svakodnevna skrb o djetetu se povjerava fizičkoj, odnosno pravnoj osobi, ustanovi socijalne skrbi ili udomiteljskoj obitelji.

Četvrta mjera, povjeravanje djeteta s problemima u ponašanju radi pomoći u odgoju se primjenjuje kada dijete svojim ponašanjem ozbiljno ugrožava svoja prava i interese, kao i prava i interese članova obitelji ili drugih osoba, ali i ako sud utvrdi kako roditelji ili skrbnici zanemaruju odgoj djeteta ili nisu u mogućnosti valjano ga odgajati također i u slučaju kada promjenu u ponašanju djeteta i roditelja nije moguće postići niti jednom drugom blažom mjerom (čl. 164). Osim toga sud u svom rješenju može navesti uputu da se djetetu pruži

odgovarajuće liječenje ili da ga se uključi u zdravstvene, obrazovne ili psihosocijalne programe.

Peta mjera, lišenje prava na roditeljsku skrb, prema članku 170. se poduzima kad se utvrdi da roditelj zloupotrebljava ili grubo krši roditeljsku odgovornost, dužnost i prava. Osim ove navedene pretpostavke, članak 171. nabraja i dodatne posebne pretpostavke kada sud može primijeniti ovu mjeru prema roditelju, a riječ je o: napuštanju djeteta, izlaganju nasilja među odraslim članovima obitelji, roditeljsko nepoštovanje prethodno donešene mjere, utvrđivanju na temelju izvješća CZSS da bi povratak djeteta u obitelj predstavljao ozbiljnu opasnost za njegovu dobrobit, pravomoćnoj presudi kojom je roditelj osuđen za neko od kaznenih djela (protiv spolne slobode i spolnog ćudoređa; protiv braka, obitelji i mladeži; protiv života i tijela; spolno zlostavljanje i iskorištavanje djeteta; povreda dužnosti i uzdržavanja; povreda privatnosti), mentalnoj nesposobnosti roditelja u tolikoj mjeri da nije u mogućnosti pružiti roditeljsku skrb pri čemu dolazi do ugroze dobrobiti djeteta. U slučaju donošenja ove mjere, roditelj gubi sva prava iz roditeljske skrbi, no dužan je uzdržavati dijete te postoji mogućnost da mu je dozvoljeno ostvarivanje osobnih odnosa. Pravo na ostvarivanje osobnih odnosa s djetetom i dužnost uzdržavanja prestaju posvojenjem (st. 3, čl. 175.). Što se tiče vraćanje prava na roditeljsku skrb, ono je moguće u slučaju prestanka razloga zbog kojih je dijete i bilo oduzeto i ako nije posvojeno u međuvremenu (čl. 176.).

4.3. Zakon o socijalnoj skrbi

Prema članku 3. socijalna skrb je organizirana djelatnost od javnog interesa za Republiku Hrvatsku čiji je cilj pružanje pomoći socijalno ugroženim osobama, kao i osobama u nepovoljnim osobnim ili obiteljskim okolnostima, koja uključuje prevenciju, promicanje promjena, pomoć u zadovoljavanju osnovnih životnih potreba i podršku pojedincu, obitelji i skupinama, u svrhu unapređivanja kvalitete života i osnaživanje korisnika u samostalnom zadovoljavanju osnovnih životnih potreba te njihovog aktivnog uključivanja u društvo.

4.3.1. Centar za socijalnu skrb

Prema članku Zakonu o socijalnoj skrbi (čl. 127), Centar za socijalnu skrb je javna ustanova, koja na temelju svojih javnih ovlasti rješava u prvom stupnju u upravnom području socijalne

skrbi obiteljskopravne zaštite u skladu s odredbama tog Zakona i posebnih propisa. CZSS daje podatke o obiteljskim prilikama, mišljenja i prijedloge u sudskim postupcima koji se odnose na obiteljskopravnu zaštitu. Također jedna od uloga Centra je sudjelovanje pred sudom i drugim državnim tijelima (kao stranka) kada se radi o zaštiti osobnih interesa djece i drugih članova obitelji koji se ne mogu brinuti samo o sebi ni o svojim pravima i interesima. Osim toga izdaje dozvole za obavljanje udomiteljstva, obavlja nadzor nad udomiteljskim obiteljima te vodi evidenciju o izdanim dozvolama, registar udomiteljskih obitelji i registar smještenih korisnika. Isto tako provodi mjere prevencije izdvajanja djeteta iz obitelji, mjere pomoći i savjetovanja roditelja u obavljanju roditeljske skrbi, mjere intenzivne pomoći i nadzora nad obavljanjem roditeljske skrbi te odgojne mjere nad djecom s problemima u ponašanju (Obiteljski zakon, čl. 134.).

Uz navedene javne ovlasti, CZSS obavlja i stručne poslove poput procjenjivanja potreba korisnika i planiranje socijalnih usluga, supervizija udomitelja i predstavnika obiteljskih domova kao i provođenje organiziranih edukacija voditelja mjere nadzora nad izvršenjem roditeljske skrbi, vođenje evidencije voditelja mjere nadzora.

Socijalne usluge, prema ovom Zakonu, koje obavlja Centar se odnose na one usluge koje se tiču aktivnosti, mjera, programa namijenjenih sprječavanju, prepoznavanju i rješavanju problema i poteškoća pojedinaca i obitelji te poboljšanju kvalitete njihovog života u zajednici (čl. 73.). Tako socijalne usluge su: prva socijalna usluga (informiranje, prepoznavanje i početna procjena potreba), savjetovanje i pomaganje, psihosocijalna podrška, rana intervencija, boravak, smještaj, organizirano stanovanje (čl. 74.).

Smještaj je jedna od socijalnih usluga koja obuhvaća stanovanje, prehranu, njegu i brigu o zdravlju (ovisno o potrebama korisnika). Može poslužiti kao priprema za vraćanje korisnika u njegovu obitelj, udomiteljsku obitelj, samostalan život ili kao priprema djeteta na posvojenje ili smještaj u udomiteljsku obitelj.

Izvanobiteljska skrb se odnosi na smještanje u udomiteljske obitelji, domove socijalne skrbi, odgojne ustanove, prihvatne stanice, skloništa za žrtve zlostavljanja, stambene zajednice ili organizirana stanovanja (CZSS, Smještaj djece i maloljetnika, 2020.). Postoji privremeni i dugotrajni smještaj. Privremeni smještaj je karakterističan za određene žurne, krizne situacije i ne pruža se u obiteljskom domu dok dugotrajni smještaj, prema članku 93. se priznaje korisniku kojem je tijekom duljeg vremena potrebno osigurati intenzivnu skrb i ispunjenje njegovih životnih potreba. Tako prema članku 93. navedenog Zakona, dugotrajni smještaj se

pruža djetetu bez roditelja, djetetu koje roditelji zanemaruju ili zlorabe svoje roditeljske dužnosti i to u udomiteljskoj obitelji, obiteljskom domu ili organiziranom stanovanju. Gdje će se dijete smjestiti, u koju vrstu smještaja ovisi o rješenju CZSS koje donosi u skladu s najboljim interesom djeteta, njegovim potrebama, sposobnostima, razlozima smještaja i žurnosti postupka te se prije samog rješenja treba pribaviti odluka suda ili suglasnost roditelja. Postoje i posebne, krizne situacije kada je potrebno žurno izdvajanje djeteta iz obitelji (slučajevi zlostavljanja djece) i kada nije moguća priprema samog djeteta na novo okruženje (ustanova ili udomitelji) već je najbitnije da se dijete makne iz takve okoline. U takvim slučajevima, žurno izdvajanje se provodi usmenim rješenjem, no CZSS ima obvezu provesti postupak u roku od 8 dana i donijeti odluku.

Sve navedeno, govori o tome koliko je široka djelatnost CZSS i da što se tiče izvanobiteljske skrbi djece njihova zadaća je pripremiti dijete i njegove roditelje/skrbnike na izvanobiteljski smještaj kroz njihovo informiranje i upoznavanje sa funkcioniranjem, pratiti i preispitivati, a prije samog smještaja CZSS je dužan izraditi individualni plan rada/promjena s djetetom i obitelji, orijentiran na mjere i aktivnosti koje bi trebale poslužiti za otklanjanje razloga djetetovog izdvajanja iz obitelji i kako bi se stvorili uvjeti za njegov povratak u obitelj (ili na posvojenje, ako je riječ o djetetu koje nema roditelje). Individualni plan rada/promjena sadrži rokove, nositelje i metode rada, kratkoročne i dugoročne ciljeve te aktivnosti koje će pripomoći u tome, način praćenja i preispitivanja plana rada. Osim pripreme roditelj/skrbnika i izrade individualnog plana rada/promjena, CZSS se bavi pripremom same ustanove/udomitelja koja započinje sa pismenim zahtjevom za smještaj. Uz pisani zahtjev, dostavljaju i svu potrebnu dokumentaciju poput medicinske dokumentacije, rješenja suda, socijalne anamneze, djetetovih mogućnosti i navika itd. Nakon toga se izrađuje individualni plan rada s djetetom koji je usmjeren na tretman djeteta tijekom smještaja npr. koje su obveze roditelja/obitelji tijekom djetetovog izvanobiteljskog boravka, koje su obveze i uloge onoga tko pruža uslugu, način praćenja i preispitivanja rada, a naposljetku i plan povratka u obitelj.

5. UDOMITELJSTVO

5.1. Zakon o udomiteljstvu

Ovaj zakon propisuje dužnosti i odgovornosti svih strana koje sudjeluju prilikom zasnivanja instituta udomiteljstva: Centra za socijalnu skrb, udomitelja i udomljene djece. Smještaj u udomiteljsku obitelj, u odnosu na smještaj u neku od ustanova, je prepoznato kao prirodniji oblik skrbi jer se on temelji na obiteljskom okruženju (obitelj korisnika prihvaća kao svog člana dok korisnik ima osjećaj pripadnosti), uključenosti samog korisnika i održavanju socijalnih veza.

„Ovim Zakonom uređuje se udomiteljstvo kao oblik pružanja socijalne usluge smještaja, uvjeti i način obavljanja udomiteljstva te prava i obveze korisnika usluge, udomitelja, centra za socijalnu skrb i drugih pravnih osoba koje sudjeluju u potpori udomiteljstvu.“ (Zakon o udomiteljstvu, 2018, čl. 1.).

Uz ovaj Zakon, udomiteljstvo reguliraju i podzakonski propisi odnosno tri pravilnika: Pravilnik o stambenim uvjetima za obavljanje udomiteljstva, Pravilnik o načinu i postupku obiteljske procjene za obavljanje udomiteljstva, Pravilnik o načinu i trajanju osposobljavanja i dodatnog usavršavanja udomitelja.

Udomiteljska obitelj je zajednica koju čine udomitelj, njegov bračni ili izvanbračni drug, djeca sa drugim srodnicima s kojima udomitelj živi unutar zajedničkog kućanstva. Udomitelj mora prvo dobiti dozvolu za obavljanje usluge udomiteljstva te biti upisan u Registar udomitelja. Udomitelj kao pružatelj usluge i dijete kao korisnik usluge imaju aktivnu ulogu u tom odnosu te su uključeni u život zajednice. Čop i Svalina (2015) smatraju kako je udomiteljska obitelj optimalna za održavanje obiteljskih i ostalih srodničkih veza ukoliko odnosi s biološkim roditeljima nisu narušeni u tolikoj mjeri da navedeno nije moguće.

5.1.1. Načela udomiteljstva

Udomiteljstvo kao oblik skrbi se provodi u skladu s određenim načelima te je riječ o pet osnovnih načela koja provodi Zakon o udomiteljstvu (2019).

Načelo najboljeg interesa korisnika znači da CZSS pri smještanju korisnika u udomiteljsku obitelj vodi računa o nerazdvajanju braće i sestara te o potrebama korisnika (čl. 4.).

Načelo ravnopravnosti u obiteljskom okruženju, korisniku priznaje pravo na smještaj u udomiteljsku obitelj te on postaje ravnopravni član udomiteljske obitelji (čl. 5).

Načelo održivosti socijalnih veza osigurava uslugu smještaja u udomiteljskoj obitelji unutar mjesta prebivališta kako bi se korisniku omogućilo lakše održavanje obiteljskih i socijalnih veza koje već ima, osim ako to nije u njegovu interesu ili ako na tom području nema udomiteljskih obitelji (čl. 6.).

Načelo uključenosti predviđa korisnikovu aktivnu ulogu u zadovoljavanju svojih potreba, a te uslugu mu se osiguravaju u lokalnoj zajednici uz pomoć povezanih i koordiniranih pružatelja usluga (čl. 7.).

Načelo zabrane diskriminacije zabranjuje izravnu i neizravnu diskriminaciju korisnika unutar udomiteljske obitelji (čl. 8.).

5.1.2. Vrste udomiteljstva

Prema Centru za socijalnu skrb Zagreb (2020) postoji više vrsta udomiteljstva koja se razlikuju s obzirom na korisnikovu specifičnu razinu i oblik skrbi korisnika. Tako razlikujemo prema potrebama smještenih korisnika tradicionalno, specijalizirano, hitno i povremeno udomiteljstvo.

Tradicionalno udomiteljstvo se odnosi na skrb o djeci koja su bez odgovarajuće roditeljske skrbi, a čije funkcioniranje ne uvjetuje neke posebne/dodatne oblike skrbi.

Specijalizirano udomiteljstvo pruža uslugu skrbi djeci koja su grubo zanemarivana i zlostavljana, djeci koja imaju problema u ponašanju koja su učestala, trajnog i jačeg intenziteta, djeci s težim ili višestrukim teškoćama u razvoju, HIV pozitivna djeca te roditelju s djetetom za koje je procijenjeno da je njihov zajednički smještaj u najboljem interesu djeteta.

Hitno udomiteljstvo se poduzima u kriznim situacijama kada je prijeko potrebno izdvajanje djeteta radi zaštite njegova života i zdravlja. Ono može trajati najdulje mjesec dana u

neprekidnom trajanju, ali ga može obavljati onaj udomitelj koji obavlja i prethodno navedene dvije vrste udomiteljstva.

Povremeno udomiteljstvo omogućava privremen smještaj i skrb tijekom pripreme djeteta za dugotrajni smještaj, ali i u slučaju djece koja se nalaze u dugotrajnom smještaju u nekoj od ustanova pa ih se priprema na budući obiteljski način života i deinstitucionalizaciju. Osim toga djeci s teškoćama je omogućena skrb i smještaj unutar udomiteljskih obitelji radi predaha i očuvanja vlastite ili udomiteljske obitelji. Ono može trajati najdulje tri mjeseca u neprekidnom trajanju, ali ga može obavljati udomitelji koji obavlja tradicionalno ili specijalizirano udomiteljstvo.

Prema statusu udomitelja, Zakon o udomiteljstvu (čl. 13) razlikuje srodničko i nesrodničko udomiteljstvo. Tako srodničko mogu obavljati baka, djed, stric, teta, ujak, braća/polubraća, sestre/polusestre, unuci te njihovi vračni/izvanbračni drugovi (čl. 13., st. 2) dok nesrodničko udomiteljstvo obavljaju udomitelji koji nisu u krvnom ili rodbinskom srodstvu.

5.1.3. Uvjeti za obavljanje udomiteljstva

Institu udomiteljstva može obavljati fizička osoba koja je punoljetni hrvatski državljanin s prebivalištem i mjestom stanovanja u Republici Hrvatskoj, poslovno i zdravstveno sposobna. Udomitelj mora biti osoba mlađa od 60 godina (osim u slučaju da nastavlja obavljati udomiteljstvo ili je u srodstvu s djetetom) koja ima završeno najmanje srednjoškolsko obrazovanje i osposobljavanje za udomitelja (osim ako nije srodnik) te mora imati propisane stambene uvjete, ali i pisanu suglasnost svih punoljetnih članova svog kućanstva (osim ako udomiteljstvo ne obavlja kao samac). Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku navodi određene uvjete vezane za dob udomitelja i korisnika. Tako dobna razlika ne smije biti manja od 20 godina, niti veća od 50 godina. Stavak 2, navodi kako osoba koja podnosi zahtjev za obavljanje ove vrsti skrbi mora ostvarivati vlastita sredstva za uzdržavanje, u iznosu većem za 70% od iznosa zajamčene minimalne naknade za samca ili kućanstvo (utvrđeno zakonom kojim se uređuju prava u sustavu socijalne skrbi).

Nakon ispunjavanja ovih uvjeta, poseban tim za udomiteljstvo pri CZSS procjenjuje udomiteljsku obitelj, njihove motive za obavljanje takve vrsti skrbi, odnose u obitelji, njihov utjecaj na prihvaćanje korisnika u obitelj, procjenjuju se njihovi kapaciteti i rizici te se obavlja

psihološko testiranje budućih udomitelja uz procjenu svih faktora koji bi mogli utjecati na zadovoljavanje potreba korisnika. Prilikom procjene se uzimaju u obzir i preporuke pružatelja socijalnih usluga u lokalnoj zajednici.

5.1.4. Smještaj korisnika

U udomiteljsku obitelj može biti smješteno najviše troje djece (iznimno može biti smješteno i više ukoliko je riječ o braći i sestrama, majci s malim djetetom ili djeci u kriznim situacijama) dok kod udomitelja samca može biti smješteno najviše dvoje djece uz postojanje iste iznimke kao i kod smještaja u udomiteljske obitelji. U slučaju da je u udomiteljsku obitelj smješteno troje djece s teškoćama u razvoju, samo jedno od njih može biti dijete s nekim od težih tjelesnih, intelektualnih, osjetilnih ili komunikacijskih teškoća u razvoju (čl. 21, st. 1-5).

S obzirom na vrstu udomiteljstva, Zakon o udomiteljstvu propisuje i dodatne uvjete koji određuju broj i vrste korisnika.

5.1.5. Postupak za dobivanje dozvole obavljanja udomiteljstva

Kao prvi korak, potrebno je obratiti se CZSS, točnije timu za udomiteljstvo koji obavlja inicijalni razgovor u kojem se dobivaju sve potrebne informacije poput uvjeta za bavljenje tom socijalnom uslugom, prava i obveza udomitelja i CZSS, modeli podrške udomiteljima itd. Nakon toga, osobe koje se i nakon tog razgovora odluče za bavljenje udomiteljstvom moraju predati zahtjev centru za socijalnu skrb prema svom prebivalištu i svu dodatnu dokumentaciju: dokument o završenom školovanju, liječnička potvrda, potvrda o plaći/mirovini za zadnja tri mjeseca, izvod iz zemljišnih knjiga (kao dokaz posjedovanja nekretnine) ili preslika ugovora o najmu stambenog prostora (u trajanju od najmanje godinu dana), preslika osobne iskaznice te potpisana suglasnost punoljetnih članova obitelji koja se želi baviti udomiteljstvom (CZSS, 2020). Postupak koji slijedi uključuje razgovor sa socijalnim radnikom, psihološka testiranja, dolazak djelatnika tima za udomiteljstvo u stambeni prostor radi provjere odgovarajućih stambenih uvjeta. Ukoliko su svi ti uvjeti zadovoljeni tada tim za udomiteljstvo izdaje svoju stručnu ocjenu tj. rješenje o ispunjavanju uvjeta te članove obitelji upućuje na osposobljavanje za udomiteljstvo u trajanju od 40 sati.

Nakon uspješno završenog osposobljavanja, izdaje se Dozvola za obavljanje udomiteljstva na rok od 5 godina, koja se može obnavljati nakon isteka navedenog roka te se udomitelji upisuju u Registar udomitelja, a CZSS i udomitelji sklapaju udomiteljski ugovor koji propisuje međusobna prava i obveze.

5.1.6. Prava i obveze udomitelja

Sukladno članku 49. udomitelj ima pravo na osobni dignitet i privatnost, biti upoznat sa svim informacijama o korisniku, sudjelovati u izradi individualnog plana promjena i imati saznanja o predviđenim ciljevima za korisnika. Ima pravo na sigurnost članova svoje obitelji, na stručnu pomoć pri prijmu i odlasku korisnika, na potporu u obavljanju udomiteljstva kroz redovitu superviziju i grupe podrške, na osposobljavanje i edukacije koje organizira centar ili neki drugi pružatelji usluga, na pristup drugim oblicima potpore u brizi korisnika u svom domu.

Udomitelj i udomiteljska obitelj su obvezni korisniku pružiti osnovne uvjete za život i normalno funkcioniranje: stanovanje, prehranu, obuču i odjeću, održavanje osobne higijene, njegu i brigu o zdravlju, čuvanje, odgoj, podršku u obrazovanju, organiziranje slobodnog vremena, prijevoz te ostale usluge ovisno o potrebama korisnika (čl. 50). Osim toga, pripremiti obitelj za smještaj korisnika, sudjelovati u izradi individualnog plana promjene tokom cijelog procesa boravka korisnika, pružiti pomoć pri prilagodbi na novu obitelj i novu okolinu, skrbiti o korisnikovom sticanju određenog profesionalnog zvanja i pri traženju odgovarajućeg zaposlenja, osigurati mu zaštitu dostojanstva, osobni integritet i tajnost podataka. Udomiteljska obitelj je obvezna na pripremu korisnika za njegov povratak u vlastitu obitelj, na posvojenje, na odlazak kod drugog pružatelja smještaja ili na samostalan život. Jedna od obveza je i omogućavanja te poticanje kontakta između korisnika i korisnikove obitelji, sa srodnicima i ostalim bliskim osobama, ali naravno u skladu s najboljim interesima samog korisnika i odlukama nadležnih tijela.

Što se tiče obveza prema CZSS, udomitelj je dužan surađivati i postupati po uputama dobivenim od tima za udomiteljstvo, sudjelovati u edukacijama centra te voditi dokumentaciju i evidenciju.

5.1.7. Prava i obveze korisnika udomiteljstva

Sukladno članku 53., dijete smješteno kod udomitelja i u skladu sa svojom dobi ima pravo biti informirano o svim koracima postupka odlaska iz vlastite obitelji, doma socijalne skrbi, centra za pružanje usluga u zajednici ili udomitelja te pripremljeno na smještaj izvan primarne obitelji. Dijete korisnik ima pravo sudjelovati u donošenju odluka koje se tiču njegova života, ima pravo na osiguranje kontinuiteta u njegovu odgoju kao i etničkom, vjerskom, kulturnom, jezičnom podrijetlu te na odgoj, obrazovanje, razvijanje vještina i profesionalno usmjerenje. Propisano mu je pravo na odnos privrženosti i emocionalne bliskosti s udomiteljima kao i na održavanje kontakata s članovima vlastite obitelji (ako nije u suprotnosti s njegovim najboljim interesima). Udomljeno dijete ima pravo na privatnost i pristup informacijama i dokumentaciji koja je vezana uz vlastitu obitelj i ono što je bitno ima pravo na pritužbu centru korisnika ili centru udomitelja.

Korisnik udomiteljstva je ima obvezu aktivno sudjelovati u ostvarivanju ciljeva iz individualnog plana promjene, izvršavati obveze, poštivati pravila obiteljskog života udomiteljske obitelji i pravila ponašanja prema svojim udomiteljima i drugim korisnicima. Ako dođe do pojave konflikta između korisnika i udomitelja u vezi ispunjavanja svakodnevnih obaveza, načina korištenja slobodnog vremena, komunikaciji, korisnik je dužan sporazumno s udomiteljem i CZSS nastojati riješiti konflikt i uspostaviti suradnju s udomiteljem.

5.1.8. Značaj udomiteljske obitelji za dijete

Djeca odlaze iz svojih bioloških, primarnih obitelji zbog brojnih razloga poput roditeljskog napuštanja, njihove smrti ili radi roditeljskog zlostavljanja i zanemarivanja odnosno radi neodgovarajuće roditeljske skrbi koja im je prijeko potrebna. Da bi dijete izraslo u zdravu, cjelovitu osobu sposobnu za samostalan život i funkcioniranje u društvu potrebno je da živi u poticajnom obiteljskom okruženju, okruženo sigurnošću, podrškom, ljubavlju i razumijevanjem. Kada to nije moguće tada nastupa društvena briga o djetetu odnosno država, zakoni i institucije koji djeluju radi najboljeg djetetovog interesa. Stoga u slučaju izostanka poticajnog obiteljskog okruženja, udomiteljstvo se nameće kao najbolja izvanobiteljska skrb iz razloga što u obiteljskom domu dijete stiče osjećaj pripadnosti i podrške. Ono je prirodniji oblik okruženja u kojem bi dijete trebalo rasti i odrastati, a to je obiteljsko okruženje. Na taj način udomitelj pruža djetetu primarnu roditeljsku skrb kroz ulogu najbližnju njegovoj biološkoj obitelji koja je trenutno u disfunkcionalnom stanju, smanjuje se stres radi izdvajanja

pa je udomiteljstvo oblik izvanobiteljske skrbi kojoj se najviše teži pošto je obitelj temeljna skupina u društvu i prirodno okruženje za optimalan razvoj, zaštitu i dobrobit djece. Prema Sladović-Franz (2004) prednost udomiteljskog smještaja djece leži u tome što je obiteljsko okruženje prirodno za pravilan rast i razvoj djeteta.

Kao prednost se navodi i stvaranje socijalne mreže djeteta, njegovo učenje funkcioniranju u zdravoj i normalnoj obitelji, uspostavi emocionalnih odnosa između članova obitelji te uspostavi i održavanju uloge djeteta u obitelji (Čop i Svalina, 2015. prema Sladović Franz, 2003).

Smatra se da su udomiteljske obitelji primjerenije jer one mogu pružiti bolju brigu i podršku s obzirom na djetetove individualne potrebe (Čičak i Laklija, 2018. prema McMillen i sur., 2015).

6. POSVOJENJE

Obiteljski zakon navodi kako je posvojenje poseban oblik obiteljsko-pravnog zbrinjavanja i zaštite djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi je kojim se stvara trajni odnos roditelja i djeteta (čl. 180, st. 1). Tim činom posvojitelji stječu pravo na roditeljsku skrb i nastaje neraskidiv odnos srodstva te prava i dužnosti koja proizlaze iz toga (CZSS, 2020).

Kako bi došlo do pokretanja postupka posvojenja, i na strani djeteta i na strani posvojitelja trebaju biti ispunjene određene pretpostavke uz pristanak roditelja (pristanak roditelja nije obavezan samo u slučaju ako je roditelj umro, nestao, nepoznat ili lišen prava na roditeljsku skrb).

6.1. Pretpostavke za posvojenje na strani djeteta

„Posvojenje se može zasnovati do osamnaeste godine života djeteta. Dijete nepoznatog podrijetla može se posvojiti nakon isteka tri mjeseca od djetetova rođenja ili napuštanja djeteta.“ (Obiteljski zakon, čl. 181.).

Zakon zabranjuje posvojenje krvnog srodnika u ravnoj lozi (tj. ne može se posvojiti brat ili sestra), posvojenje djeteta maloljetnih roditelja (iznimno u slučajevima kada prođe godinu dana od djetetova rođenja, a nema naznaka da će ono biti podizano s roditeljima ili srođnicima i potreban je pristanak maloljetnih roditelja) i zabranjuje posvojenje u kojem skrbnik nije razriješen dužnosti skrbnika na temelju odluke CZSS.

6.2. Pretpostavke za posvojenje na strani posvojitelja

Osoba koja je potencijalni posvojitelj mora biti starosti od najmanje dvadeset i jedne godine i od posvojenika starija najmanje osamnaest godina (iznimke postoje kod posebno opravdanih razloga, ali pod uvjetom iste minimalne razlike u godinama). Dijete mogu posvojiti, prema članku 185. bračni i izvanbračni drugovi zajednički, jedan bračni ili izvanbračni drug ako je drugi bračni ili izvanbračni drug roditelj ili posvojitelj djeteta, jedan bračni, odnosno izvanbračni drug uz pristanak onog drugog bračnog/izvanbračnog druga te osoba koja nije u braku ili izvanbračnoj zajednici. Hrvatski državljanin može posvojiti dijete, a u iznimnim situacijama i strani državljanin samo ako je to u najboljem interesu djeteta i uz odobrenje nadležnog ministarstva. Osobe koje su lišene prava na roditeljsku skrb, poslovne sposobnosti ili čije dotadašnje ponašanje pokazuju da nije poželjno provjeriti joj roditeljsku skrb nisu u mogućnosti biti posvojitelji (čl. 187.).

6.3. Postupak posvojenja

U Republici Hrvatskoj ovaj postupak je vrlo opširan i dugotrajan, a prvi korak započinje kontaktiranjem CZSS prema svom mjestu prebivališta sa pisanom prijavom namjere posvojenja i pisani zahtjev o izdavanju mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje.

Prijava namjere posvojenja mora sadržavati osnovne podatke za kontakt i motivacijsko pismo dok posvojitelji, u zahtjevu za izdavanje mišljenja o podobnosti i prikladnosti za posvojenje (misli se na strani posvojitelja), su dužni priložiti potrebnu dokumentaciju: rodni list, vjenčani list ili dokaz o postojanju izvanbračne zajednice, dokaz o državljanstvu, potvrdu liječnika o psihofizičkom zdravstvenom stanju, potvrdu poslodavca o zaposlenju te dokaz o nekažnjavanju podnositelja zahtjeva ili članova njegova kućanstva.

Nakon toga, potencijalnim posvojiteljima stiže poziv CZSS s navednim mjestom i terminom kada moraju pristupiti prvom dijelu procjene.

CZSS provodi procjenu o podobnosti i prikladnosti posvojitelja uz pomoću socijalne anamneze, mišljenja psihologa i preporuke stručnoga tima. (Adopta, 2020).

Socijalnu anamnezu izrađuje socijalni radnik na temelju pojedinačnog i zajedničkog intervjua s podnositeljima zahtjeva, na temelju sveobuhvatne obiteljske procjene i potencijalnih

roditeljskih sposobnosti, prema utvrđenim osobnim, obiteljskim i okolinskim čimbenicima od značaja za roditeljstvo. Riječ je o čimbenicima obiteljske integracije, resursa koji su dostupni u zajednici, rizicima od zlostavljanja i zanemarivanja djece, međusobnoj privrženosti partnera. Također socijalna anamneza se izrađuje i na temelju razgovora s bližim krvnim srodnicima i prijateljima osoba koje su podnijele zahtjev (Adopta, 2020).

Mišljenje psihologa se temelji na pojedinačnom i zajedničkom intervjuu podnositelja zahtjeva na psihologijskom testiranju i dva upitnika (ispitivanje emocija i stavova), na posjeti na adresi stanovanja te na temelju razgovora s podnositeljima razgovora nakon obrade i upoznavanja s konačnom ocjenom (Adopta, 2020).

Preporuka stručnog tima odnosno socijalnog radnika, psihologa i pravnika o sposobnostima podnositelja zahtjeva (Adopta, 2020).

Osobe koje ispune sve navedene uvjete za posvojenje su dužne sudjelovati u nekom od programa stručne pripreme za posvojenje, koje provodi ili CZSS ili neka druga ustanova socijalne skrbi i organizacije civilnog društva koje su ovlaštene za provođenje programa.

Nakon sudjelovanja u programu stručne pripreme i stručne procjene, CZSS daje mišljenje o podobnosti i prikladnosti za posvojenje u roku od 6 mjeseci od zaprimanja pisane prijave i zahtjeva (Obiteljski zakon, čl. 204., st. 3). Ukoliko je riječ o pozitivnom stručnom mišljenju tada se potencijalni posvojitelji upisuju u registar potencijalnih posvojitelja.

CZSS izabire iz registra potencijalnih posvojitelja, osobe koje su najprikladnije za određeno dijete, a ako je od izrade mišljenja o podobnosti i prikladnosti do postupka zasnivanja posvojenja prošlo više od godine dana tada CZSS bez odgode preispituje jesu li se okolnosti promijenile.

Kada se utvrdi najprikladniji potencijalni posvojitelj za neko dijete tada se dijete priprema na posvojenje i na osobni kontakt s najprikladnijim posvojiteljem.

Posvojenje je zasnovano kada matični centar za socijalnu skrb posvojenika donese Rješenje o posvojenju, a ono sadrži osobne podatke posvojenika, osobne podatke bioloških roditelja djeteta, osobne podatke posvojitelja, određenje da se posvojitelji upisuju, odnosno ne upisuju kao roditelji te (ukoliko je potrebno) radi zaptite prava i interesa djeteta da mu se odredi novi osobni identifikacijski broj i matični broj koji se pak upisuje u maticu rođenih (Adopta, 2020).

7. OBLICI ZBRINJAVANJA DJECE BEZ ODGOVARAJUĆE RODITELJSKE SKRBI

Kada djetetu nije pružena zadovoljavajuća briga i skrb tada nastupa društvena, javna briga usmjerena ka zadovoljavanju djetetovih potreba na zaštitu, skrb i zdrav razvoj. Tako javna skrb za djecu podrazumijeva osim izvaninstitucionalnog oblika smještaja (udomiteljstvo, posvojenje) i institucionalni oblik smještaja. U taj oblik spadaju domovi za djecu i SOS dječja sela gdje njihovo zbrinjavanje preuzimaju druge odrasle osobe. U Republici Hrvatskoj postoje 22 doma socijalne skrbi za djecu bez odgovarajuće roditeljske skrbi, od toga je 14 državnih domova, 2 nedržavna doma i 6 čiji su osnivači druge pravne osobe poput vjerskih zajednica ili udruga (Bartuloci, 2014).

„Domovi za djecu osiguravaju stalni, tjedni i privremeni smještaj ili cjelodnevni i poludnevni boravak, te brinu o odgoju, obrazovanju, školovanju, zdravlju i svim drugim potrebama svakog pojedinog djeteta“ (Ministarstvo za demografiju, obitelj, mlade i socijalnu politiku, 2020). Njihova glavna zadaća je osigurati djetetu zaštitu, odgoj i obrazovanje.

Stručni radnici poduzimaju mjere za povratak u biološku obitelj, a ukoliko povratak u biološku obitelj nije moguć pružaju brigu i skrb, pripremaju mladu osobu za samostalan život nakon izlaska iz doma za djecu uz podršku CZSS i lokalne zajednice. Osim djece koja borave u domovima radi neodgovarajuće roditeljske skrbi, postoje i djeca koja su tamo smještena zbog problema u ponašanju (nasilno ponašanje, bježanje od kuće, skitnja, zlouporaba droga i alkohola) tako i domovi za odgoj djece i mladeži, u dobi od 7.-21.godine pružaju razne oblike brige i podrške: briga o odgoju, obrazovanju, školovanju, zdravlju.

„SOS Dječja sela brinu se za djecu bez roditelja i roditeljske skrbi, neovisno o njihovoj rasnoj, nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, pružaju im ljubav sigurnost u obiteljskom okruženju, trajan dom i obrazovanje za sretno i mirno djetinjstvo.“ (SOS Dječje selo Hrvatska, 2020).

Njihov humanitarni rad počiva na četiri načela, a to su: SOS majka, SOS braća i sestre, SOS kuća, SOS selo.

Takav obiteljski koncept rada radi na tome da djeca vrate svoje povjerenje u obitelj kao temeljnu životnu zajednicu.

Prvo takvo SOS Dječje selo utemeljio je i izgradio Hermann Gmeiner 1949.godine u austrijskom gradiću Imstu, zbog jednostavnosti i lakoće, SOS ideja zbrinjavanja djece je

prihvaćena diljem svijeta. Tako SOS Dječje selo Hrvatska (2020) navodi kako u svijetu postoji 571 SOS Dječje selo i 2310 popratna SOS projekta (SOS dječji vrtići, SOS projekti za mlade, SOS društveni centri, SOS škole, SOS obrazovni centri, SOS bolnice i SOS projekti za hitne intervencije).

Hrvatska Udruga SOS Dječje selo djeluje od 25. veljače 1992. godine kao ravnopravan član SOS Kinderfor Internationala, koja slovi za najveću nevladinu organizaciju na svijetu za zbrinjavanje djece i mladeži.

„SOS mama je temelj obitelji koju čini zajedno s povjerenom joj djecom i u kojoj svojim osobinama i vještinama nastoji stvoriti osjećaj pripadnosti i ljubavi.“ (Hrvatsko SOS Dječje selo, 2020). Upravo zbog toga se SOS majke smatraju osnovnom i najbitnijom karikom u SOS sustavu skrbi o djeci jer je njihova obveza zapravo biti zamjenska majka djece koja su joj dodjeljena, ona gradi temelje pozitivnog okruženja s otvorenom i pozitivnom komunikacijom, razumijevanjem i poštivanjem individualnosti svakog djeteta, a osim toga ona samostalno i slobodno vodi domaćinstvo i osigurava potrebne uvjete. SOS majka i djeca koja su joj dodjeljena čine SOS obitelj. To znači da djevojčice i dječaci različite dobi žive zajedno kao braća i sestre, s tim da se biološka braća i sestre nikad ne razdvajaju već se smještaju u istu SOS obitelj. Prema Hrvatskom Dječjem selu (2020), zadaća takve obitelji je pružiti sigurnost, emocionalno toplo okruženje, razvoj osjećaja pripadnosti sve do onog trenutka kada dijete postaje sposobno za prelazak u SOS Zajednicu mladih.

Mjesto gdje SOS obitelj zajedno živi je SOS kuća, gdje ima svoju atmosferu, ritam i rutinu kao i svaka obitelj. Tako postoji jedna SOS Zajednica mladih u Velikoj Gorici, dvije u Osijeku. U SOS Dječjem selu Lekenik (prvo hrvatsko SOS dječje selo koje je izgrađeno 1992.godine) postoji 15 SOS kuća, a u Dječjem selu Ladimirevci 16 kuća.

SOS obitelji i njihove SOS kuće, prateći objekti i dječja igrališta čine SOS selo, razmjenjuju iskustva i međusobno si pomažu te na taj način uče aktivno sudjelovati u društvu.

Tako postoji društveni centar koji nudi različite sadržaje poput knjižnice, sportskih aktivnosti, internet radionice, također za djecu pripremaju i kreativne, dramske, glazbene radionice.

8. TEŠKOĆE IZVANOBITELJSKOG ODGOJA

8.1. Teškoće izvanobiteljskog odgoja za djecu

Djeca zbog različitih životnih situacija su smještena u institucije, udomiteljske obitelji ili su dana na posvojenje. Često djeca ne prolaze samo jedan oblik izvanobiteljske skrbi već više njih što kod njih razvija nesigurnost i neustaljenost što nikako ne pogoduje njihovom cjelovitom razvoju. Osim toga djeca su najčešće izdvojena iz svojih primarnih obitelji zbog zlostavljanja i zanemarivanja što ostavlja teške posljedice na njihov psihički razvoj. Djeca iz takvih životnih situacija razvijaju lošu sliku o sebi i drugima, a svijet oko sebe doživljavaju nepouzdanim. Posvojenje, udomljavanje ili smještanje u institucije doživljavaju kao gubitak i odbačenost ili kao svoju vlastitu krivnju. Također, djeca često ne razumiju provedene postupke jer nisu informirana ili adekvatno pripremljena na to, često nemaju uvid u postupak što pak stvara dodatne teškoće (Groza i Rosenberg, 2001, prema Blažeka Kokorić i Birovljević, 2015).

Kada djeca dođu u novu, nepoznatu okolinu i obitelj tada, prema Blažeka Kokorić i Birovljević (2015) započinje proces postupnog upoznavanja ostalih članova, proces prihvaćanja novih uloga, gradnja povjerenja i bliskosti. Procesi se razlikuju, no ono što je sigurno je to da dob djeteta je vrlo bitna u procesu posvojenja i udomiteljstva. Tako je prilagodba lakša ako je dijete izdvojeno iz svoje biološke obitelji u ranom periodu života tj. do 8. mjeseca života jer u toj razvojnoj dobi dijete još ne percipira iskustvo gubitka (Jakovac-Lozić, 2000, prema Blažeka Kokorić i Birovljević, 2015). No, ipak to nije uvijek tako jer neka djeca iako su posvojena u ranoj dobi, iskazuju poteškoće kod dolaska i prilagodbe na novu obitelj u obliku nespavanja ili gubitkom apetita, iskazivanjem tjeskobe i uznemirenosti (Blažeka Kokorić i Birovljević, 2015).

Prema Čičak i Laklija (2018) život djece u nepredvidim okolnostima ili u okružju koje je rizično može itekako snažno djelovati na njihov društveno-emocionalni i fiziološki razvoj te dovesti do problema u učenju te fizičkom i mentalnom zdravlju.

Sasvim je jasno kako je izdvajanje djeteta iz njegove primarne obitelji te smještanje u neki od oblika skrbi vrlo stresan događaj za dijete te da su posvojitelji ili udomitelji, državne ustanove oni koji trebaju poraditi na smanjenju tog stresa.

8.2. Teškoće izvanobiteljskog odgoja za udomitelje i posvojitelje

Prilagodba na roditeljstvo je jedna stresna situacija s obzirom da se budući roditelji susreću s različitim problemima. U Republici Hrvatskoj djeluje Udruga za potporu posvajanja ADOPTA koja je 2014. godine provela istraživanje „*Problemi i potrebe posvojiteljskih obitelji tijekom procesa prilagodbe i integracije posvojene djece u obitelj, odgojno-obrazovne institucije i okolinu*“ u kojem navode kako su neki od čestih problema komplicirani postupci te borbe sa sustavom u kojem se jako dugo čeka na usvajanje djeteta, naposljetku često dobiju pravo na usvajanje djeteta koje je starije pa ne znaju kakve su mu potrebe ili je teško doprijeti do djeteta koje se povuklo u sebe radi prethodnih trauma što je pak ostavilo razne emocionalne, bihevioralne ili kognitivne posljedice, prisutna je i stigmatizacija društva, negativne reakcije prema djetetu i roditeljima uz predrasude (npr. kako posvojeno dijete nikad neće biti kao biološko dijete ili kako ono mora cijeli život biti zahvalno svojim posvojiteljima radi tog čina). Ako posvojitelji i udomitelji i realiziraju svoju roditeljsku ulogu, moguće su daljnje komplikacije poput djetetovog odbijanja nove okoline i njih kao roditelja.

Povrh toga Čičak i Laklija (2018) navode kako se poteškoće nalaze i u samoj nepripremljenosti budućih roditelja (bilo to udomitelji ili posvojitelji) zbog nedostatka informiranosti o djetetu i funkcioniranju sustava što pak dovodi do toga da roditelji se ne snalaze u određenim situacijama – kako reagirati i kome se obratiti za pomoć. Iz navedenoga je vidljivo kako bi se mjerodavna tijela trebala aktivirati kroz postavljanje jasnih uvjeta i granica ovih instituta, ali prvenstveno kroz organizirane sustavne podrške i edukacije (i za buduće roditelje, ali za javnost kako bi se izbjegla stigmatizacija).

9. ZAKLJUČAK

Svako dijete ima pravo živjeti i odrastati u svojoj obitelji, ali u obiteljskom okruženju koje je pozitivno i poticajno. No, postoje situacije u kojima djetetov život i cjelokupni razvoj budu narušeni postupkom i ponašanjem roditelja na njegovu štetu. Tada nastupa zajednica i država koja ja dužna zaštititi dijete na temelju zakonskih okvira, uzimajući u obzir najbolji interes djeteta što ponekad znači i djetetovo izdvajanje iz vlastite obitelji. Dužnost nadležnih tijela za ovu problematiku je pronaći najbolji oblik izvanobiteljskog odgoja i obrazovanja, bilo da je riječ o udomiteljstvu, posvojenju ili o smještaju u neku od ustanova javne skrbi poput domova. Osim nadležnih tijela, također i budući roditelji (posvojitelji ili udomitelji) te stručnjaci koji rade u domovima imaju dužnost djetetu pružiti osnovne uvjete i zadovoljenje njihovih potreba te nadomjestiti sve ono što je neophodno za njihovo normalno funkcioniranje u društvu. Iz toga proizlazi kako obiteljsko okruženje ne znači uvijek imati dvoje roditelja ili biološke roditelje već ono što se pruža djetetu da se osjeća voljeno, sigurno i prihvaćeno.

10. LITERATURA

Adopta udruga za potporu posvajanju. (2020). Postupak posvojenja. Preuzeto 28.08.2020.: <https://adopta.hr/potencijalni-posvojitelji/postupak-posvojenja.html>

Ajdković, M. (2004). Pristupi zbrinjavanju djece bez odgovarajuće roditeljske skrbi u Europi. *Revija za socijalnu politiku*, 11, 299-320

Ajdković, M., Kregar Orešković, K., Laklija, M. (2007). Teorija privrženosti i suvremeni socijalni rad. *Ljetopis socijalnog rada*, 14, 59-91

Asocijacija za kulturu, obrazovanje i sport [AKOS]. (2017). Odgojno-obrazovna uloga škole. Preuzeto 9.9.2020.: <https://akos.ba/odgojno-obrazovna-uloga-skole/>

Barković, M. (2019). *Obitelj i odgoj* (Diplomski rad). Sveučilište. Preuzeto 28.08.2020.: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:057963>

Bartuloci, M. (2014). Smještaj djece izvan obitelji u Republici Hrvatskoj i Smjernice za alternativnu skrb UNICEF-a. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 47, 53-72

Biketa Caktaš, B., Ivanušec, S. (2011.). Odgoj u obitelji. *Dječji vrtić Ciciban 2010./2011.* Preuzeto 28.08.2020.: https://www.djecjivrtic-ivanic.hr/documents/za-roditelje/preporuke/Odgoj_u_obitelji.pdf

Blažeka Kokorić, S., Birovljević, J. (2015). Posvojiteljske obitelji – izazovi i prilagodbe i reakcije okoline. UD. Maleš (Ur.), *Posvojenje – dio moje priče* (str. 33-60). Zagreb: Na drugi način

Centar za socijalnu skrb Zagreb [CZSS]. (2020). Smještaj djece i maloljetnika. Preuzeto 28.08.2020.: <https://www.czss-zagreb.hr/smjestaj-djece-i-maloljetnika>

Centar za socijalnu skrb Zagreb [CZSS]. (2020). Vrste udomiteljstva. Preuzeto 28.08.2020.: <https://www.czss-zagreb.hr/sites/default/files/dokumenti/dodatne-informacije.pdf>

Čičak, I., Laklija, M. (2018). Udomiteljstvo djece s problemima u ponašanju iz perspektive stručnjaka. *Socijalne teme: časopis za pitanja socijalnog rada i srodnih znanosti*, 1, 27-54

Čop, M., Svalina, I. (2015). Obiteljskopравни aspekt izdvajanja djeteta iz obitelji. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 48, 139-162

Čubelić, I. (1994). Prava djece u međunarodnim dokumentima. *Crkva u svijetu*, 29, 453-459

Družinec, V. (2016). Transfer vrijednosti s roditelja na djecu. *Školski vjesnik: časopis za pedagošku teoriju i praksu*, 65(3), 475-488

Gudjons, H. (1994). *Pedagogija: temeljna znanja*. Zagreb: Educa

Hrvatska enciklopedija, mrežno izdanje. Odgojno-obrazovni sustav. Leksikografski zavod Miroslav Krleža. Preuzeto 9.9.2020.: <https://www.enciklopedija.hr/natuknica.aspx?id=44734>

Ljubetić, M. (2007). *Biti kompetentan roditelj*. Zagreb: Mali profesor

Obiteljski zakon NN 103/15 (NN 98/19). Preuzeto 28.08.2020.: <https://www.zakon.hr/z/88/Obiteljski-zakon>

Potkonjak, N., Šimleša, P. (1989). *Pedagoška enciklopedija*. Beograd: Zavod za udžbenike i nastavna sredstva

Pršlja, Ž. (2016). *Obitelj i predškolsko dijete* (Završni rad). Sveučilište. Preuzeto s 28.08.2020.: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:428452>

Sladović Franz, B. (2004). Odabir izvanobiteljskog smještaja djece ugroženog razvoja u obitelji. *Ljetopis socijalnog rada*, 11, 215-228

Slunjski E. (2008). *Dječji vrtić, zajednica koja uči, mjesto dijaloga, suradnje i zajedničkog učenja*. Zagreb: Spektar Media

SOS Dječje selo Hrvatska.(2020). Preuzeto 28.08.2020: https://sos-dsh.hr/hr/sos_djecje_selo_hrvatska.aspx

Starc, B., Čudina-Obradović, M., Pleša, A., Profaca, B., Letica, M. (2004.). *Osobine i psihološki uvjeti razvoja djeteta predškolske dobi. Priručnik za odgojitelje, roditelje i sve koji odgajaju predškolsku djecu.* Zagreb: Golden Marketing: Tehnička knjiga

United Nations International Children's Emergency Fund [UNICEF]. (2010). *Smjernice za alternativnu skrb o djeci.* Preuzeto 28.08.2020.: https://www.unicef.hr/wp-content/uploads/2015/09/Smjernice_za_alternativnu_skrb.pdf

Ustav Republike Hrvatske NN 56/90 (NN 05/14). Preuzeto 28.08.2020.: <https://www.zakon.hr/z/94/Ustav-Republike-Hrvatske>

Vukasović, A. (2001). *Pedagogija.* Zagreb: Hrvatski katolički zbor "Mi".

Zakon o socijalnoj skrbi NN 157/13 (NN 64/20). Preuzeto 28.08.2020.: <https://www.zakon.hr/z/222/Zakon-o-socijalnoj-skrbi>

Zakon o udomiteljstvu (NN 115/18). Preuzeto 28.08.2020.: <https://www.zakon.hr/z/485/Zakon-o-udomiteljstvu>

Izjavljujem da je moj završni rad izvorni rezultat mojeg rada te da se u izradi istoga nisam koristila drugim izvorima osim onih koji su u njemu navedeni.

Martina Galijan
(vlastoručni potpis studenta)